3. Hukuk Dairesi 2025/1669 E. , 2025/3049 K.

"İçtihat Metni"

MAHKEMESİ : Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 4. Hukuk Dairesi

SAYISI : 2021/1015 E., 2021/1107 K.

İLK DERECE MAHKEMESİ: Ankara 9. Asliye Hukuk Mahkemesi

SAYISI : 2018/298 E., 2019/208 K.

Bölge Adliye Mahkemesi kararı davacılar vekili tarafından temyiz edilmekle; kesinlik, süre, temyiz şartı ve diğer usul eksiklikleri yönünden yapılan ön inceleme sonucunda, temyiz dilekçesinin kabulüne karar verildikten ve Tetkik Hâkimi tarafından hazırlanan rapor dinlendikten sonra dosyadaki belgeler incelenip gereği düşünüldü:

I. DAVA

Davacılar vekili; Çukurambar 29095 ada 1 parselde kayıtlı 36.999 m^2 alanlı taşınmazın Mustafa Kemal Atatürk'ün kişisel malvarlığı içerisinde iken Atatürk Orman Çiftliği (AOÇ) arazilerinin şartlı ve eğitim amacıyla hazineye bağışlandığını, bu arazinin 1983 yılında Gazi Üniversitesine eğitim amacıyla devredildiğini, Gazi Üniversitesi tarafından TOKİ'ye devredilen arazinin tekrar AOÇ Müdürlüğüne iade edilmesi gerekirken Atatürk'ün vasiyetine ve ilgili mevzuata aykırı olarak davalı TOKİ tarafından ABD Büyükelçiliğine satılmasına ilişkin 12.07.2013 tarihinde Protokol yapıldığını, bu Protokolün hukuka aykırı olduğunu ileri sürerek sözleşmenin iptalini talep etmiştir.

II. CEVAP

Davalı vekili; müvekkili idarenin taraf sıfatı bulunmadığını, dava konusu Ankara İli Çankaya İlçesi ... Mahallesinde kayıtlı 36.999,08 m^2 yüzölçümlü taşınmazın elçilik binası yapılmak sureti ile ABD'ye devri talebinin Başbakanlık Makamının 2012/15 sayılı genelgesi kapsamında uygun görüldüğünü, dava konusu taşınmazın üniversitenin talebi üzerine üniversitenin ihtiyaç duyduğu eğitim tesislerinin yapımı ve mülkiyetindeki bir arsanın üniversiteye devri karşılığında 01.12.2010 tarihinde müvekkili idareye devredildiğini, uygulamada yabancı devletlerin diplomatik site amaçlı taşınmaz taleplerinin 18 Nisan 1961 tarihli Diplomatik İlişkiler Hakkında Viyana Sözleşmesinin 21/1. maddesi çerçevesinde Dışişleri Bakanlığının uygun görüşü doğrultusunda 4706 sayılı Kanun kapsamında Maliye Bakanlığınca doğrudan karşılanmakta olduğunu, ancak müvekkilinin Satış Devir İntikal Kiraya Verme Trampa Sınırlı Ayni Hak Tesisi ve Arsa Satışı Karşılığı Gelir Paylaşımı İhale Yönetmeliğinin 25. maddesinin "ç" bendi hükmüne istinaden Dışişleri Bakanlığınca uygun görüş verilmesi halinde TOKİ mülkiyetindeki taşınmazların da yabancı devletlere doğrudan satışının yapılabileceğini, bu çerçevede ABD'nin yeni büyükelçilik yerleşkesi olarak kullanılmak üzere ve mütekabiliyet çerçevesinde Dışişleri Bakanlığının koordinesinde yapılan görüşmeler ve Dışişleri Bakanlığı (Gözlemci Sıfatı ile) TOKİ ve ABD temsilcileri arasında düzenlenen 12.07.2013 tarihli protokol sonucunda dava konusu taşınmazın satışının 11.04.2014 tarihinde gerçekleştiğini, ayrıca söz konusu taşınmazın fiili manada kullanılan Atatürk Orman Çiftliği arazisi ile hiçbir ilgisi bulunmadığını, Çukurambar

semtinde mülkiyete konu taşınmazlar içerisinde yer aldığını savunarak davanın reddini istemiştir.

III. İLK DERECE MAHKEMESİ KARARI

İlk Derece Mahkemesinin yukarıda tarih ve sayısı belirtilen kararıyla; davada taraf olmayan, iptali istenen sözleşmenin diğer tarafı ABD devleti aleyhine karar verilmesinin usul ve yasaya aykırılık oluşturacağı davacının iddia ettiği gibi Mustafa Kemal Atatürk'ün vasiyetinin yerine getirilmediği, davalının TC. Devleti adına hareket ederek, halkın kullanımına tahsis edilmesi gereken bir alanı satışa çıkararak ve sözleşme yaparak sattığı kabul edilse bile TC. Devletinin gerekli gördüğü düzenlemelerinden kaynaklandığı için çıkardığı yasaların bir diğer yasaya aykırılık teşkil ettiğini, davacının iddia ettiği şekilde yasal olmayan bir durum yaratıldığını bilmesinin (iptali istenen sözleşmenin diğer tarafı olan) dava dışı Amerika Birleşik Devletleri'nden TMK 3/1. maddesi hükmüne göre beklenemeyeceği için iptali istenen sözleşmenin tarafı olan Amerika Birleşik Devletleri'nin davaya usulüne uygun katılması için davacı taraf süre verilmesi gerekmediği gerekçesiyle, davanın reddine karar verilmiş; karara karşı, süresi içinde davacılar vekili tarafından istinaf başvurusunda bulunulmuştur.

IV. İSTİNAF

Bölge Adliye Mahkemesinin yukarıda tarih ve sayısı belirtilen kararıyla; İlk Derece Mahkemesi kararının usul ve yasaya uygun olduğu gerekçesiyle davacılar vekilinin istinaf başvurusunun esastan reddine karar verilmiş; karara karşı, süresi içinde davacılar vekili temyiz isteminde bulunmuştur.

V. TEMYİZ

A. Temyiz Sebepleri

Davacılar vekili; dava konusu taşınmazın Atatürk Orman Çiftliği sınırı içinde kalıp kalmadığı ve Atatürk Orman Çiftliği sınırlarını gösterir kroki, bilgi ve belgelerin gönderilmesine dair ara kararı verilmesine rağmen gerekçesi açıklanmadan bu karardan vazgeçildiğini, adil yargılama hakkının ihlal edildiği, işin esasına girildikten sonra sözleşmenin dava dışı üçüncü kişi ile yapıldığından bahisle davanın reddedilmesinin hukuka aykırı olduğunu, HMK'nın 297. maddesi gereğince sözleşmenin iptalinin istenmeyeceği gerekçesinin de kabul edilemeyeceğini, Mahkemece hangi iki yasanın kıyaslandığının anlaşılamadığını, sözleşmenin tarafı olan Amerika Birleşik Devletleri'nin davaya dahil edilmesi için süre verilmediğini, Mustafa Kemal Atatürk'ün 11.06.1937 tarihli vasiyet mektubu ile Atatürk Orman Çiftliğini, Türkiye Cumhuriyeti Hazinesine emanet ettiğini, ancak hülle yolu ile arazinin Amerika Birleşik Devletlerine satıldığını, satım işleminin vasiyetnameye, kamu yararına ve hukuka aykırı olduğunu, Bölge Adliye Mahkemesi kararının gerekçesinin adil yargılama ilkesinin ihlali niteliğinde olduğunu ileri sürerek kararın bozulmasını talep etmiştir.

B. Değerlendirme ve Gerekçe

Uyuşmazlık, Mustafa Kemal Atatürk'ün vasiyetinde yer aldığı belirtilen taşınmazın misyon binası olarak dava dışı ABD'ye satılmasına ilişkin sözleşmenin iptali istemine ilişkindir.

1. 2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın (Anayasa) 141/3 maddesinin, "Bütün Mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli yazılır." hükmü bulunmaktadır. Bu hüküm ile gerekçenin önemi Anayasa düzeyinde vurgulanmış olup gerekçe ve hüküm birbirine sıkı sıkıya bağlıdır.

6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun (6100 sayılı Kanun) 359. maddesinde bir Bölge Adliye Mahkemesi kararının hangi hususları kapsaması gerektiği açıklanmıştır. Maddenin birinci fıkrasının (e) alt bendine göre karar; taraflar arasında uyuşmazlık konusu olan veya olmayan hususlarla bunlara ilişkin delillerin tartışmasını, ret ve üstün tutma sebeplerini, sabit görülen vakıalarla bunlardan çıkarılan sonuç ve hukuki sebepleri açık, şüphe ve tereddüt uyandırmayacak şekilde içermelidir.

07.06.1976 tarihli ve 1976/3-4 E., 1976/3 K. sayılı Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kurulu Kararı'nın gerekçesinde de "Gerekçenin ilgili bilgi ve belgelerin isabetle takdir edildiğini gösterir biçimde geçerli ve yasal olması aranmalıdır. Gerekçenin bu niteliği yasa koyucunun amacına uygun olduğu gibi, kararı aydınlatmak, keyfiliği önlemek ve tarafları tatmin etmek niteliği de tartışma götürmez bir gerçektir." şeklindeki açıklamaya yer verilmiştir.

Bir Mahkeme kararında; tarafların iddia ve savunmalarının özetlerinin, anlaştıkları ve anlaşamadıkları hususların, çekişmeli vakıalar hakkında toplanan delillerin, delillerin tartışılması ve değerlendirilmesinin, sabit görülen vakıalarla, bunlardan çıkarılan sonuç ve hukuki sebeplerin şüphe ve tereddüt uyandırmayacak şekilde gösterilmesi gereklidir. Bu kısım, hükmün gerekçe bölümüdür. "Gerekçe, hâkimin tespit etmiş olduğu (sabit gördüğü) maddî vakıalar ile hüküm fıkrası (sonucu) arasında bir köprü görevi yapar. Gerekçe bölümünde, sabit görülen vakıalardan çıkarılan sonuç ve hukukî sebep (veya sebepler), başka bir deyimle, hükmün dayandığı hukukî esaslar açıklanır. ... Hâkim, tarafların kendisine sundukları ve (tahkikat sonucunda) sabit gördüğü maddî vakıaların hukukî niteliğini (hukukî sebepleri) kendiliğinden (resen) araştırıp (m.33) bularak, hükmünü dayandırdığı hukuk kurallarını ve bunun nedenlerini gerekçede açıklar. Hâkim, gerekçe sayesinde verdiği hükmün doğru olup olmadığını, yani kendi kendini denetler. İstinaf Mahkemesi ve Yargıtay da, bir hükmün hukuka uygun olup olmadığını ancak gerekçe sayesinde denetleyebilir. ...Bir hüküm, ne kadar haklı olursa olsun, gerekçesiz ise tarafları doyurmaz. ... Hukukî dinlenilme hakkı, mahkemenin, tarafların açıklamalarını dikkate alarak değerlendirmesini ve kararların somut ve açık olarak gerekçelendirilmesini de içerir." (Baki Kuru, Medeni Usul Hukuku El Kitabı, C.I, Ankara, İkinci Baskı, 2021, s.890-892)

Kanunun aradığı anlamda oluşturulacak kararların hüküm fıkralarının açık, anlaşılır, çelişkisiz, uygulanabilir olmasının gerekliliği kadar; kararın gerekçesinin de sonucu ile tam bir uyum içinde o davaya konu maddi olguların mahkemece nasıl nitelendirildiğini, kurulan hükmün hangi nedenlere ve hukuksal düzenlemelere dayandırıldığını ortaya koyacak; kısaca maddi olgular ile hüküm arasındaki mantıksal bağlantıyı gösterecek nitelikte olması gerekir.

Zira tarafların o dava yönünden, hukuk düzenince hangi nedenle haklı veya haksız görüldüklerini anlayıp değerlendirebilmeleri ve Yargıtayın hukuka uygunluk denetimini yapabilmesi için ortada usulüne uygun şekilde oluşturulmuş, hükmün hangi nedenle o içerik ve kapsamda verildiğini ayrıntılarıyla gösteren, ifadeleri özenle seçilmiş ve kuşkuya yer vermeyecek açıklıkta bir gerekçe bölümünün ve buna uyumlu hüküm fıkralarının bulunması zorunludur.

Mahkeme kararlarının taraflar, bazen de ilgili olabilecekleri başka hukuki ihtilaflar yönünden etkili ve bağlayıcı kabul edilebilmeleri, başka bir dava yönünden kesin hüküm, kesin veya güçlü delil oluşturup oluşturamayacağı gibi hukuksal değerlendirmeler de bu kararların yukarıda açıklanan nitelikte bir gerekçeyi içermesiyle mümkündür.

Gerekçeye ilişkin hükümler, kamu düzeni ile ilgili olup gözetilmesi kanun ile hâkime yükletilmiş bir ödevdir. Aksine düşünce ve uygulamagerek yargı erki ile hâkimin gerek Mahkeme kararlarının her türlü düşünceden uzak, saygın ve güvenilir olması ilkesi ile de bağdaşmaz.

Somut olayda; Bölge Adliye Mahkemesince, Anayasa'nın ve 6100 sayılı Kanun'un aradığı anlamda herhangi bir gerekçe oluşturulmadan karar verildiği, kararın, hangi sebep ya da sebeplerle verildiğine ilişkin açıklama ve gerekçe içermediği, davacılar vekilince ileri sürülen istinaf sebeplerinin esastan reddine dair gerekçenin açıklanmadığı görülmüştür.

O halde Bölge Adliye Mahkemesince yapılacak iş, yukarıda açıklanan yasal düzenlemeler ve ilkeler gözetilerek anlaşılabilir ve denetlenebilir nitelikte gerekçe içeren bir karar vermek olduğundan yazılı şekilde hüküm tesisi usul ve yasaya aykırı olup bozmayı gerektirmiştir.

2. Bozma nedenine göre davacılar vekilinin temyiz itirazlarının incelenmesine bu aşamada gerek görülmemiştir.

VI. KARAR

Açıklanan sebeplerle;

1. Temyiz olunan Bölge Adliye Mahkemesi kararının USULDEN BOZULMASINA,

2. Bozma sebebine göre davacılar vekilinin diğer temyiz itirazlarının incelenmesine şimdilik yer olmadığına,

Peşin alınan temyiz harcının istek halinde temyiz edenlere iadesine,

Dosyanın Bölge Adliye Mahkemesine gönderilmesine,

26.05.2025 tarihinde oy birliğiyle karar verildi.